

דף שבועי

בס"ד

פרשות תזריע מצורע, תשפ"ג, מספר 1516

דיני האישה היולדת – על יצירת חיים חדשים בעולם וחשיבותה יוסי אלישע

כלומר, כל המידע לתכונות התורשתיות, הן המנטליות הן הפיזיות, עובר מההורים לוולד באמצעות ה-D.N.A., אם כי ה"בשר אחד" וצלם הא-לוהים שיינתן בו, בהיותו מורכבות אנושית חדשה וייחודית, זהו מעשה הא-לוהים על ידי המלאך הממונה על ההיריון ועל נטילת הצלם מ"אוצר בית הצלמים" והגשמתו באדם החדש. ובאישורו של הקב"ה הוא טובע באדם את תכונותיו לפרטיהן. וכך דרש הרמב"ן בהיותו רופא במקצועו:

ובמשמעותו (של הפסוק) אמרו (שם לא ע"א):
"אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וְיָלְדָה זָכָר"; אשה מזרעת תחילה – יולדת זכר. ואין כוונתם שיייעשה הוולד מזרע האשה, כי האשה אף על פי שיש לה ביצים (=ביציות פוטנציאליות ליצירת חיים) כביצי זכר (=בדומה לזרע של הגבר), או שלא יעשה בהן זרע כלל, או שאין הזרע ההוא נקפא ולא עושה דבר בעובר, אבל אמרם "מִזְרַעֲתָ", (הכוונה) על דם הרחם שיתאסף בשעת גמר ביאה באם ומתאחז בזרע הזכר, כי לדעתם הוולד נוצר מדם הנקבה ומלובן האיש, ולשניהם יקראו זרע. וכך אמרו (שם): "שלושה שותפין יש בו באדם, איש מזריע בו לובן, שממנו גידים ועצמות ולובן שבעין. אשה מזרעת אודם, שממנו עור ובשר ודם, ושער ושחור שבעין. וגם דעת הרופאים ביצירה כך היא (פירוש הרמב"ן על פרשתנו, וי' יב:ב).

א. "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וְיָלְדָה זָכָר" (וי' יב:ב) – שלושה שותפים באדם

פרשתנו פותחת: "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נְדַת דְּוֹתָהּ תִטָּמָא" (וי' יב:ב). חז"ל דרשו: "שלושה שותפים יש באדם: אביו ואמו והקדוש ברוך הוא, והגוף הוא לאב ולאם, והנפש – מהקב"ה" (מדרש איוב, סעיף ל"ג, פרק י, פס' ג). התורה קובעת כי האישה שזכתה לבן או לבת צריכה להביא קורבן תודה לה', כבש או כבשה בני שנה תמימים לעולה, על הזכות שזכתה לפרי בטן, זכות שאינה מובנת מאליה כפי שאנו יודעים מהאימהות (להוציא לאה) שאיילוניות היו, משום שנתאוהה הקב"ה לתפילתן. זו אף זו: הגמרא מרחיבה את פירוט הרכיבים שמהם נוצר האדם:

תנו רבנן: ... אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וציפורנים ומוח שבראשו ולובן שבעין. אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודיבור פה והילוך רגליים ובינה והשכל. וכיוון שהגיע זמנו להיפטר מן העולם, הקב"ה נוטל חלקו, וחלק אביו ואמו מניח לפנייהם (בבלי, נדה לא ע"א).

* יוסף אלישע הוא ד"ר ללשון ומרצה במכללת "אורות ישראל" ברחובות. המאמר מוקדש לע"נ הוריי היקרים: ר' עמרם אלישע בן שמחה ויהודית בת בשיה לבית מימון, מנוחתם עדן.

"לְדוֹד בְּרָכִי נִפְשֵׁי אֶת ה' וְכָל קִרְבֵי אֶת שֵׁם קִדְשׁוֹ" (תה' קג:א). אמר ליה: בָּא וּרְאֵה, שְׁלֵא כְּמִדַּת הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם. מִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם, צַר צוּרָה עַל גְּבֵי הַכּוֹתֵל וְאֵינּוּ יִכּוּל לְהִטִּיל בֵּה רוּחַ וְנִשְׁמָה, קִרְבֵּיִם וּבְנֵי מַעֲיִים. וְהַקְּב"ה אֵינּוּ כֵן, צַר צוּרָה בַּתּוֹךְ צוּרָה, וּמִטִּיל בֵּה רוּחַ וְנִשְׁמָה קִרְבֵּיִם וּבְנֵי מַעֲיִים. וְהֵינּוּ דַאמְרָה חֲנָה: "אֵין קְדוּשׁ פֶּה' פִּי אֵין בְּלִתְּךָ וְאֵין צוּר פֶּא-לְהֵינֵר" (שמ"א א:ב). מֵאֵי "אֵין צוּר פֶּא-לְהֵינֵר"? אֵין צִיָּר פֶּא-לְהֵינֵר! (אהר"י מִתַּחֲלָפוֹת, בְּרִכּוֹת י ע"א; מְגִילָה יד ע"א).

כלומר, מתקיים כאן "עקרון ההכבדה", שהרי מה שמסוגל הא-ל לעשות, אין האדם מסוגל. וכפי שכבר אמר רבי אלעזר בן זימרא: "אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה" (בראשית רבה, ל"ט, יד). ודומה שהדברים נכונים וקיימים עד היום ועד מחר בעולמנו המודרני; הגם שהצליחו לשבט את הכבשה המכונה "דול", או לשכפל גנים, שזו בעיה המעלה שיקולים מוסריים רבים שאין כאן המקום לדון בהם, וכן כל תחום הרובוטיקה והבינה המלאכותית שהתפתח הרבה מימי כתיבת המדרש ועד ימינו אנו, מכל מקום, לנפוח נשמת רוח חיים אפילו ביתוש – אין אנו יכולים, אף לא להרחיק את המוות, שהרי "אֵין אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ לְכֹלֵא אֶת הָרוּחַ, וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת" (קה' ח:ח).

ג. זוגיות במבחני נאמנות - מעשה רבי עקיבא ומלך הערביים שחשד באשתו לחינם

המדרש מדבר על חשיבות הנאמנות בין הבעל לאישה, לא רק ברמה הפיזית אלא גם ברמת טוהר המחשבה, וכך נפסק גם להלכה (תנחומא, נשוא, סימן ז). לצורך ההדגמה נעלה את סיפור המעשה על רבי עקיבא ומלך הערביים, אשר בא להיוועץ עימו על כך שנדמה היה לו שאשתו זנתה עם גבר אחר, אדם לבן, שהרי נולדו לה תינוקות לבני-עור, למרות שמלך הערביים ואשתו היו אנשים שחומי-עור. עובדה זו גרמה לו למלך ערביה לקנא לאשתו, לחשוך בה על חוסר נאמנותה לכאורה, והוא אף ביקש להורגה. הנה סיפור המעשה:

ב. משל לשני ציירים ועוד צייר שלישי שאין כמותו – על יצירת הוולד

במחשבת חז"ל וגם בהלכה אנו מוצאים התייחסויות רבות לחשיבות הפרייון וההולדה, שבהן תלוי קיום המין האנושי והמשכיותו על פי רצון הא-ל יתברך. אפשר ללמוד מחזקיהו המלך על חומרת הנמנע במתכוון מלשאת אישה ומלהוליד בנים. הגם שנתכוון לשם שמיים, משום שצפה ברוה"ק שיצאו ממנו בנים רשעים, בכל זאת הוכיחו הנביא ישעיהו על שהוא מכניס עצמו בחשבונות לא לו, ואף נתן לו את בתו לאישה והוליד ממנה את מנשה ורבשקה (עפ"י מסכת ברכות י ע"א). וכן דרש בן עזאי בגמרא כי כל מי שיכול ואינו עוסק בפריה ורביה, "כאילו שופך דמים וממעט הדמות (=צלם א-לוהים)". אמרו לו לבן עזאי: "יש נאה דורש ונאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש. ואתה – נאה דורש ואין נאה מקיים!". אמר להם בן עזאי: "ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה?! אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים" (מסכת יבמות סג ע"ב). לפי מסורת האגדה הוא אכן נותר רווק עד יום מותו.

התייחסות משמעותית למעשה הזיווג בין הגבר לאישה אנו מוצאים בדימוי של האב והאם לשני ציירים, שני אומנים, שכל אחד יוצר ומשפיע את השפעתו, ונותן גם את חותמו על היצירה ועל מין הוולד. להלן המדרש:

משל ... לשני ציירין, זה צר דמותו של זה וזה צר דמותו של זה. לעולם הנקבה מן איש, והזכר מן האישה. הזכר מן האישה, מניין? ... הדא הוא דכתיב: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר" (וי' יב:ב). ונקבה מן האיש, שנאמר: "וּבְתוֹאֵל יֵלֵד אֶת רַבֵּקָה" (בר' כב:כג); "וְאֵת דִּינָה בְּתוֹר" (שם טו:מו); "וְיִשָּׁם בֵּת אֲשֶׁר שָׂרַח" (במ' כו:מו).

כלומר, הבנים מיוחסים לאימם, והבנות – לאב.

בדרשתו של רב שימי בר עוקבא (ויש מי שאומר, מר עוקבא עצמו) לפני רבי יהושע בן לוי מודגש היתרון של יוצר כל היצורים על יתר היוצרים והציירים האנושיים:

מעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו. והייתה אחת נשואה בעיר אחת, ואחת נשואה בעיר אחרת. בקש בעלה של אחת מהן לקנאות לה, ולהשקותה מים המרים בירושלים.

הלכה לאותה העיר, שהייתה אחותה נשואה שם.

אמרה לה אחותה: "מה ראית לבוא לכאן?"

אמרה לה: "בעלי מבקש להשקות אותי מים המרים".

אמרה לה אחותה: "אני הולכת תחתיך ושותה!".

אמרה לה: "לכי".

לבשה בגדי אחותה והלכה תחתיה ושתתה מי המרים ונמצאת טהורה, וחזרה לבית אחותה.

יצאת שמחה לקראתה, חבקה אותה ונשקה לה בפיה.

כיון שנשקו זו לזו, הריחה במים המרים, ומיד מתה, לקיים מה שנאמר: "אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח ואין שלטון ביום המות ואין משלחת במלחמה ולא ימלט רשע את בעליו" (קה ח:ח); (תנחומא, נשוא, סימן ו).

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת: <http://www1.biu.ac.il/parasha2> כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

[הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן](#) יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

מעשה במלך הערביים ששאל את רבי עקיבא: "אני כושי ואשתי כושית וילדה לי בן לבן, הורגה אני, שזנתה תחתי!".

אמר לו: "צורות (=התמונות, הלבנים, החפצים) ביתך, שחורות או לבנות?"

אמר לו: "לבנות!".

אמר לו: "כשהיית עוסק עימה, עיניה נתנה בצורות לבנות וילדה כיוצא בהם. ואם תמה אתה בדבר, למד מן צאנו של יעקב, שמן המקלות היו מתייחמות, שנאמר: "ויחמו הצאן אל המקלות" (בר' ל:לט). והודה מלך הערביים ושיבח לרבי עקיבא (מדרש תנחומא, נשוא, סימן ז).

כלומר, רבי עקיבא אמר למלך הערביים, שאשתו לא בגדה בו למעשה, והסיבה שילדיה בעלי גוון עור בהיר היא בשל מחשבותיה בשעה שהייתה עימו, שנתנה עיניה בתמונות הבית שהיו בצבע לבן. רבי עקיבא למד זאת ממה שעשה יעקב אבינו בצאן לבן באמצעות מקל הלבנה אשר פיצל ברהטים בשקתות-המים, ואכן הוולדות שילדו הצאן היו בעלי גוון נקוד, שחור לבן. מלך הערביים הקשיב להסברו המנומק של רבי עקיבא והעריכו על כך שמנע ממנו להרוג את רעייתו הנאמנה לו על לא עוול בכפה.

ד. מעשה בשתי אחיות ומבחן השקיית המים המרים המאירים בירושלים

מעשה נוסף המובא בספרות המדרשית על קנאת האיש לאשתו בעניין נאמנותה לו הוא מעשה האחיות הדומות זו לזו שהיו משתי ערים שונות. האחת זנתה תחת בעלה, וביקשה מפלט ממבחן מי המרים המאררים באמצעות שליחת אחותה הדומה לה לאותו מבחן, כדי שזו, שלא בגדה בבעלה תוכל לעבור את הבחינה הזו במקומה ולשוב לשלום. אך, כאמור, "אין חקמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'" (מש' כא:ל) ולא ימלט רשע את בעליו" (קה' ח:ח). הנה: